

**Patēriņš un cena – pirms gada un tagad**
**Kalifornijas saule arī Latvijā**
**Atjaunīgo energoresursu izstrādes samazinājums stimulē cenu pieaugumu**
**Pļaviņu HES**

ūdenskrātuvē būs pazemināts līmenis

**Zaļš, kas nav tik zaļš.**

Kas ir zaļmaldināšana?

## Patēriņš un cena – pirms gada un tagad

**Inģus Štūlbergs**, AS "Latvenergo" Tirdzniecības daļas vadītājs

Pēc aizvadītā gada Eiropas Savienības dalībvalstu vienošanās samazināt elektroenerģijas patēriņu mērķis ir sasniegts. Lai arī mērķa periods ir beidzies, arī šobrīd tas ir zemāks nekā atbilstošajā laika posmā pirms gada. Turklāt patēriņu ietekmējuši arī citi būtiski faktori, piemēram, augsts inflācijas līmenis, gada vidējās gaisa temperatūras palielināšanās un AER, tieši saules enerģijas mikroģenerācijas, strauja ienākšana mājāsaimniecību un uzņēmumu ikdienas patēriņā.

Elektroenerģijas patēriņa izmaiņas šogad ir ietekmējuši vairāki faktori. Augsts inflācijas līmenis mudina centrālās bankas kāpināt procentu likmes, kas rada bažas par globālās ekonomikas lejupslīdi un tās ietekmi uz energoproduktu un elektroenerģijas patēriņu. Turklāt šogad turpinās 2022. gada laikapstākļu tendence — šis bija otrais siltākais gads Eiropā ar vidējo gaisa temperatūru par 0,9° C virs vidējā līmeņa (1991. — 2020.g.). Šī gada ziemas mēnešos gaisa temperatūra Eiropā bija virs vidējā līmeņa, pavasarī — normas robežās, savukārt vasaras sākumā tā atkal pārsniedza vidējo līmeni gandrīz visā Eiropas teritorijā. Vēl viens faktors, kas ietekmē patēriņa izmaiņas un kura aktualitāte arvien pieaug, ir AER ienākšana ikdienas patēriņā gan mājāsaimniecībās, gan uzņēmumos. Arī Latvijā — piemēram, pēc AS "Sadales tikls" datiem līdz 2023. gada marta vidum sadales sistēmai tika pieslēgti 12 600 mikroģeneratori ar kopējo ražošanas jaudu 100 MW. Lielākoties tie ir tieši saules paneļi, kas ar šādu jaudu saulainā vasaras dienā var saražot apmēram 11 % — 13 % no kopējā Latvijas dienas elektrības patēriņa.

### Elektroenerģijas pieprasījums Eiropas valstīs joprojām turpina būt zemāks

Šogad visā Eiropā tiek novērots zems pieprasījums, salīdzinot ar pagājušo gadu. Viens no Eiropas Savienības enerģētiskās krīzes risināšanas pasākumiem 2022. gadā bija pieprasījuma samazināšana, atbilstoši Eiropas Komisijas priekšlikumiem dalībvalstīs vienojās samazināt kopējo elektroenerģijas pieprasījumu par vismaz 10 %, samazināt pieprasījumu piķa stundās par 5 % no 2022. gada augusta līdz 2023. gada martam. Lai arī mērķa periods beidzies, pieprasījums Eiropas valstīs joprojām turpina samazināties.

2023. gada pirmajā pusgadā elektroenerģijas patēriņa samazinājums Baltijas reģionā bija par 7 % zemāks nekā šajā periodā gadu iepriekš. Ziemeļvalstīs patēriņa izmaiņas veidoja 3 % samazinājumu, līdzīga tendence bija arī lielākajās

Eiropas valstīs — Vācijā un Francijā elektroenerģijas patēriņš saruka par 6 %, bet Polijā patērētās elektroenerģijas apjoms bija par 5 % zemāks nekā pirmajā pusgadā pērn.

### Šogad aina Eiropas elektroenerģijas tirgū ir ļoti atšķirīga

Pagājušajā gada vasarā Eiropas elektroenerģijas tirgus bija ievērojams ar zemu hidrorezervuāru līmeni, Francijā ierobežotu atomelektrostaciju pieejamību un rekordaugstām dabasgāzes cenām, kas veicināja vēl nebijušu elektroenerģijas cenu kāpumu augusta beigās un daudzu ātru ārkārtas pasākumu īstenošanu Eiropā. Savukārt šogad aina Eiropas elektroenerģijas tirgū ir ļoti atšķirīga, ko galvenokārt noteica mazāks elektroenerģijas pieprasījums, zema industriālā darbība un pat negatīvas ikstundu elektroenerģijas cenas dažās valstīs, ko savukārt ietekmēja augsta atjaunīgo energoresursu izstrāde.

Tabulā attēlotas Eiropas valstu vairumtirdzniecības cenu izmaiņas 2023. gada 6 mēnešos pret 2022. gada 6 mēnešiem. ●

Vidējā elektroenerģijas cena Nord Pool reģionos			(mēnešos)
Reģions	6 mēn. 2023	6 mēn. 2022	Δ, %
SYS	70,54	115,30	-39 %
Latvija	90,65	151,27	-40 %
Lietuva	91,74	154,18	-40 %
Igaunija	87,18	137,24	-36 %
Polija	122,61	141,67	-13 %
Zviedrija	59,50	79,45	-25 %
Somija	60,59	104,39	-42 %
Dānija	93,64	165,45	-43 %
Norvēģija	66,87	85,25	-22 %
Vācija	104,31	184,95	-44 %
Francija	111,33	228,50	-51 %
Lielbritānija	122,23	209,39	-42 %

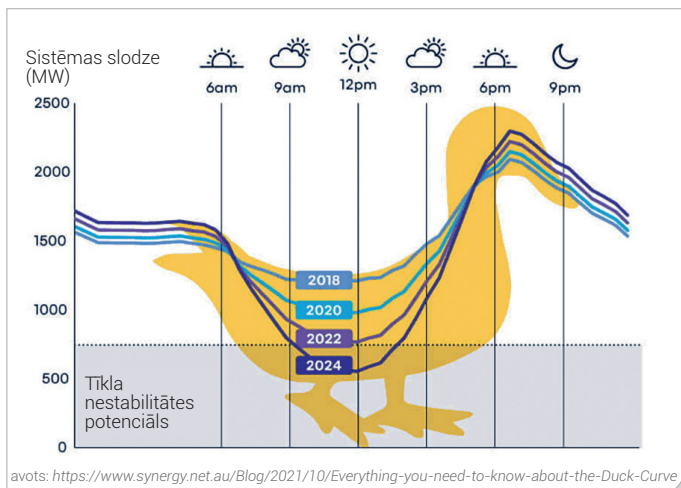
# Kalifornijas saule arī Latvijā

Kaspars Cikmačs, AS "Latvenergo" valdes loceklis

Eiropā un arī Baltijā arvien biežāk redzam, ka līdz ar daudziem uzstādītajiem saules parkiem dienas vidū elektrības cenas ir būtiski zemākas. T.s. *Piles likne*\* (*Solar Power Duck Curve*) Latvijā liecina, ka kopš aprīļa jau 20 dienās elektrības cena dienas vidū bija būtiski mazāka nekā pārējā dienas laikā. Agrāk šādus efektus novērojām tikai tādās valstīs kā Austrālija vai Kalifornija ASV, bet dati liecina, ka arī Baltijā ir pietiekami liela saules intensitāte, lai sekmīgi ražotu elektroenerģiju.

Vēl aizvadītajā ziemā, raugoties uz Kalifornijai un Austrālijai raksturīgo elektroenerģijas patēriņa *Piles likni*, bija grūti noticēt, ka pēc pāris mēnešiem tāda būs arī Latvijā. Kalifornijas saules enerģijas apkopotajos datos redzam, ka elektroenerģija no tīkla aktīvi tiek izmantota no rīta, tad dienas vidū no tīkla elektroenerģija tiek izmantota būtiski mazāk, jo nepieciešamo saražo saules paneļi, bet vakarā cilvēki pievieno tīklam savus elektroauto, un atkal rodas nepieciešamība pēc enerģijas, kas ir sadales tīklā, jo tad saule jau riet, un nākas elektrības patēriņam pieslēgt citus ģenerācijas avotus.

1. attēls. *Piles likne (Solar Power Duck Curve)*



Ja vēl šogad janvārī uz šo likni raudzījāmies kā uz tālāku nākotni, tad jau kopš aprīļa Latvijā svētdienās ir vērojama līdzīga aina kā Kalifornijā. Šī iemesla dēļ gandrīz katras svētdienas dienas vidū cena bija nulle vai tuvu tai. Vēlāk maijā līdzīgus efektus novērojām arī vairākās sestdienās un pat darba dienās. Taču

enerģētikā nedrīkst vērtēt tikai dažas dienas, jo šis ir ilgtermiņa bizness, un efekti jāvērtē ilgākā laika periodā.

Ja aizvadītajā 2022. gadā vasarā dienas laikā piedzīvojām elektroenerģijas biržas cenu griestus, tad šogad pavasarī Eiropā un arī Baltijā vairākas stundas dienas vidū bija vērojamas negatīvas elektroenerģijas cenas, un tas ir jaunums, jo iepriekš šādas situācijas pieredzējām tikai naktīs, kad pūta vējš. Acīmredzot mums šādām situācijām būs jāpielāgojas, jo tādas novērosim arvien biežāk.

Kopš šī gada aprīļa bijušas jau vairāk nekā 20 dienas, kurās izteikti novērojams, ka dienas vidū elektrības cena ir būtiski zemāka, parasti tuvu nullei, un vairākos gadījumos arī negatīva. Piemēram, 16. jūlijā vienu stundu elektrības cena biržā Latvijas zonai bija pat minus 56,55 EUR/MWh. Lai arī elektroenerģijas patēriņa likne rāda, ka Latvijā saulainajās stundās ir elektrības patēriņa samazinājums (tas ir, ražo mazie elektrības ražotāji, kas pieslēgti sadales tīklam), tomēr visbiežāk šīs zemās elektrības cenas veidojas no *Nord Pool* biržas aprēķina un rodas Nīderlandē vai citur Rietumeiropā, kur jau tagad brīžiem saules saražotā elektroenerģija pārsniedz valsts patēriņu, daudziem ražotājiem ir dažādi valsts atbalsti, kuru rezultātā viņi spēj pelnīt, pārdodot elektrību pat ar negatīvu elektrības cenu. Baltijā gandrīz katru dienu tiek nodoti ekspluatācijā arvien jauni saules parki, visbiežāk tie ir mazāki, kuru izbūve notiek ātrāk, lielākie saules parki sāks ražot 2024./2025. gadā.

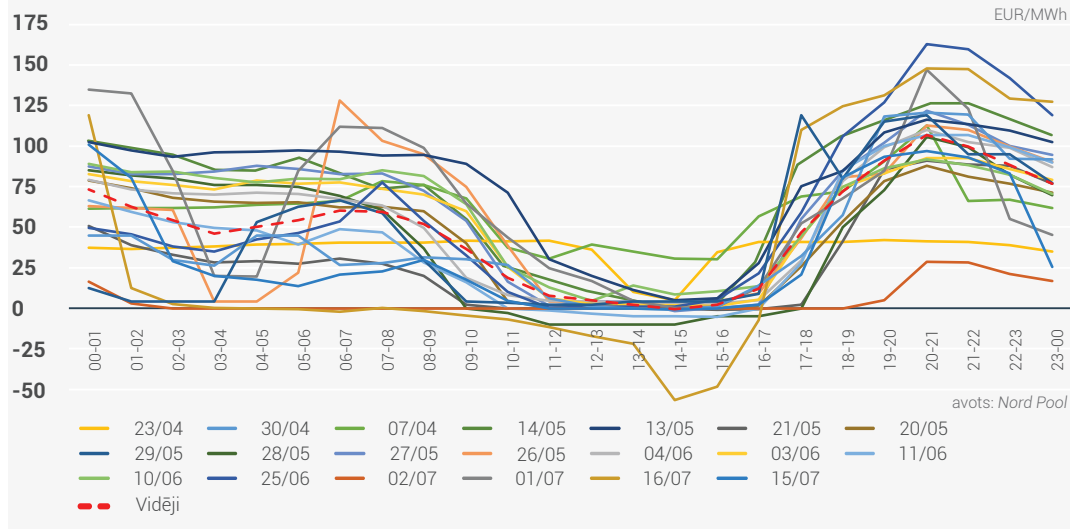
Šī jaunā situācija dod iespēju lietotājiem pielāgojoties veikt energointensīvus uzdevumus ar ļoti mazām elektrības izmaksām. Piemēram, elektroauto uzlāde privātajās uzlādēs šajā stundās, pat, ieskaitot sadales un pārvades pakalpojumu maksu, ir jau vairākus desmitus reižu lētāka nekā līdzvērtīga enerģijas daudzuma uzpilde izmaksā benzīna vai dīzeļa automašīnās. Ja ar elektroauto uzpildi ir vienkāršāk pielāgot savu patēriņu lētajām stundām, tad, iespējams, grūtāk to ir izdarīt dažādos ražošanas procesos, kuros, iespējams, energointensīvie procesi jāpārnes uz brīvdienām, ko nav tik vienkārši izdarīt.

Parasti karstajās vasaras dienās Latvijā trūkst savu elektroenerģijas ražošanas avotu, jo vasarā Daugavā ir zema ūdens pietece, un mazā siltumenerģijas pieprasījuma dēļ koģenerācijas termoelektrostacijas darbināt ir mazāk efektīvi. Šajās situācijās saules parki sekmēs to, ka saulainajos periodos elektroenerģijas cenas būs būtiski zemākas.

Tādēļ nākotnē saules saražotā elektroenerģija kopā ar vēja stacijām lieliski papildinās Latvijas elektrības ražošanas portfeli un tuvinās Latviju energoneatkarībai visa gada garumā. ●

\* *Piles likne* ir elektroenerģijas ražošanas diagramma dienas laikā, kas parāda laika nelīdzsvarotību starp maksimālo pieprasījumu un saules enerģijas ražošanu. Šo terminu 2012. gadā izmantoja komunālo pakalpojumu elektroenerģijas ražošanā, un to ieviesa Kalifornijas neatkarīgais sistēmas operators.

2. attēls. *Kopš aprīļa bijušas jau vairāk nekā 20 dienas, kurās dienas vidū elektrības cena ir būtiski zemāka (aprīlis—jūlijs, 2023)*



# Atjaunīgo energoresursu izstrādes samazinājums stimulē cenu pieaugumu

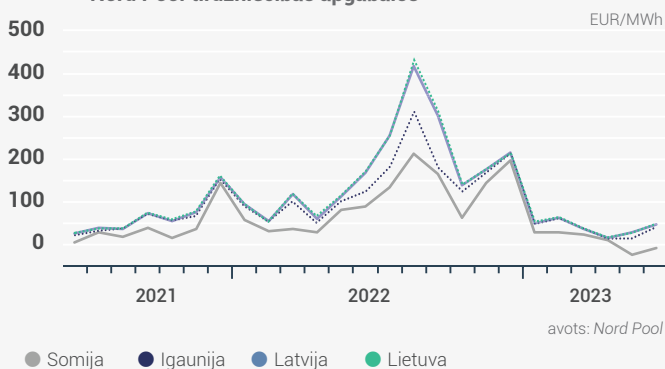
Karīna Viskuba,

AS "Latvenergo" Tirdzniecības daļa, tirdzniecības analītiķe

- Elektroenerģijas cenām pieauguma tendence
- Sistēmas elektroenerģijas nākotnes kontrakti pieaug
- Izstrāde Baltijā nosegusi 50 % no elektroenerģijas patēriņa
- Otrais sausākais jūnijs novērojumu vēsturē
- Energo produktu un emisijas kvotu tirgos svārstīgas cenas

Jūnijā Nord Pool sistēmas vidējā cena kāpa par 40 % pret maiju līdz 52,49 EUR/MWh. Elektroenerģijas cenu pieauguma tendence bija vērojama arī Baltijas reģionā. Latvijā un Lietuvā vidējā elektroenerģijas cena pieauga par 27 %, salīdzinot ar iepriekšējo mēnesi, un abos tirdzniecības apgabalos tā vienoti sasniedza 98,70 EUR/MWh. Igaunijā elektroenerģijas cena kāpa par 40 % un vidēji bija 92,08 EUR/MWh. Aizvadītajā mēnesī ikstundu cenas Baltijā svārstījās no -5,24 EUR/MWh līdz 300,00 EUR/MWh.

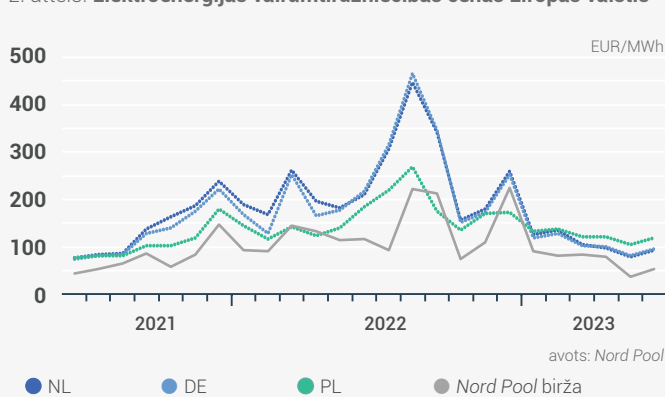
1. attēls. Elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas Nord Pool tirdzniecības apgabalos



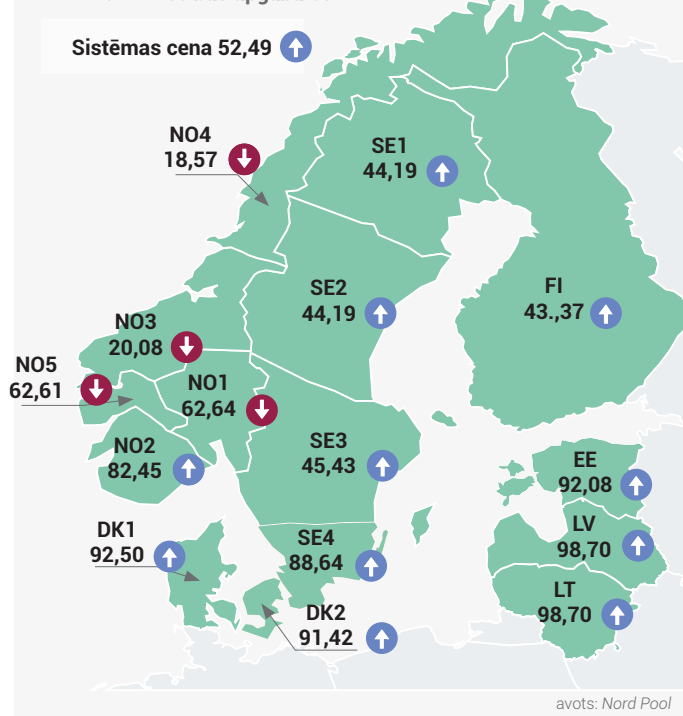
Nord Pool sistēmas cenas kāpums ir skaidrojams ar vēja izstrādes kritumu Ziemeļvalstīs jūnijā par 33 %, salīdzinot ar mēnesi iepriekš. Turklāt mainīgās nokrišņu prognozes Ziemeļvalstīs nokrišņu mērenāks sniega kušanas ūdeņu pieplūdums noteica hidroizstrādes samazinājumu par 4 %, kā arī 4 % zemāku par normu hidrorezervuāru aizpildījuma līmeni. Jūnijā, turpinoties ikgadējiem atomelektrostaciju (AES) apkopes darbiem, Ziemeļvalstu AES pieejamās jaudas īpatsvars no kopējās uzstādītās bija aptuveni 82 %.

Arī Baltijas reģionā bija vērojams elektroenerģijas ražošanas samazinājums no atjaunīgajiem energoresursiem. Vēja elektrostaciju izstrāde samazinājās par 22 % pret maija datiem, kā arī saražotās elektroenerģijas daudzums hidroelektrostacijās kritās par 67 %, salīdzinot ar maiju. Tikmēr pieauguma tendence saules staciju ražošanā saglabājās — jūnijā Baltijā tā bija par 6 % lielāka nekā maijā. Tajā pašā laikā elektroenerģijas plūsmas no Somijas samazinājās par 21 %, kas ir skaidrojams ar pārvades sistēmas jaudas ierobežojumiem remontdarbu dēļ. Tas ietekmēja straujāku elektroenerģijas cenu kāpumu Igaunijā. Tomēr plūsmas no Zviedrijas SE4 tirdzniecības apgabala pieauga par 9 %, salīdzinot ar mēnesi iepriekš. Lai arī energo produktu un emisiju kvotu tirgos mēneša griezumā cenu izmaiņas bija mērenas, tomēr jūnija laikā bija novērots to augsts svārstīgums.

2. attēls. Elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas Eiropas valstīs



3. attēls. Elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas jūnijā Nord Pool tirdzniecības apgabalos



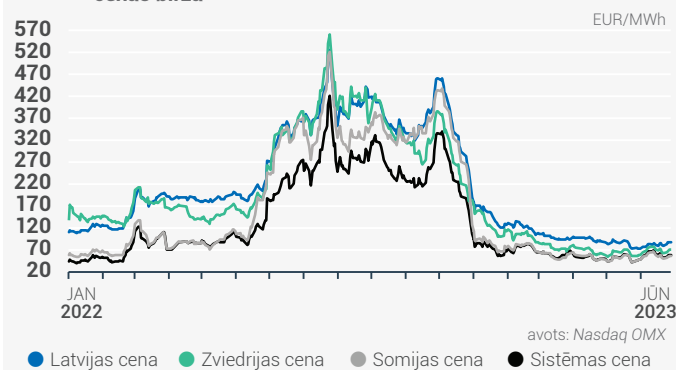
## Sistēmas elektroenerģijas nākotnes kontrakti pieaug

Aizvadītajā mēnesī elektroenerģijas nākotnes kontraktiem bija novērotas gan kāpjošas, gan krītošas cenu tendences. Hidrobalances rādītājs jūnija sākumā bija – 7,0 TWh zem normas, kas mēneša vidū nosvārstījās līdz – 11,1 TWh, tomēr, pateicoties augstākam par normu nokrišņu daudzumam, jūnija nogalē hidrobalance bija – 7,3 TWh zem normas. Ietekmi uz elektroenerģijas nākotnes kontraktiem atstāja arī augsts cenu svārstīgums energo produktu un emisijas kvotu tirgos.

Sistēmas nākamā mēneša kontrakta (Nordic Futures) vidējā cena jūnijā pieauga par 25 % līdz 50,55 EUR/MWh, mēnesi noslēdzot ar 54,50 EUR/MWh. Jūnijā sistēmas 3. ceturkšņa kontrakts pieauga par 17 %, salīdzinot ar maiju, un vidēji bija 59,61 EUR/MWh. Jūnija beigās kontrakts noslēdzās ar 59,50 EUR/MWh. Tajā pašā laikā 2024. gada sistēmas kontrakta vidējā cena bija bez izmaiņām — 69,19 EUR/MWh, jūniju noslēdzot ar augstāku cenu — 71,80 EUR/MWh.

Latvijas nākamā mēneša kontrakta cena samazinājās par 2 % līdz vidēji 70,84 EUR/MWh, un mēneša beigās kontrakts noslēdzās ar 80,50 EUR/MWh. Līdzīga tendence bija arī Latvijas 3. ceturkšņa kontraktam, kas samazinājās par gandrīz 3 %, un tā vidējā cena jūnijā bija 82,14 EUR/MWh. Mēneša nogalē kontrakts noslēdzās ar 88,00 EUR/MWh.

4. attēls. Nākamā ceturkšņa elektroenerģijas nākotnes kontraktu cenas biržā

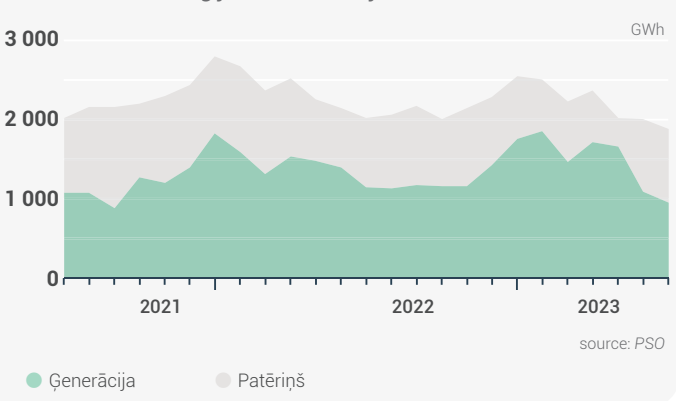


5. attēls. 2024. gada elektroenerģijas nākotnes kontraktu cenas biržā



\* Janvārī Nasdaq OMX pārtrauca Latvijas nākamā gada kontraktu tirdzniecību zemās likviditātes dēļ.

6. attēls. Elektroenerģijas bilance Baltijā



## Izstrāde Baltijā noseģusi 50 % no elektroenerģijas patēriņa

Aizvadītajā mēnesī kopējais elektroenerģijas patēriņš Baltijā bija 1 887 GWh jeb par 6 % mazāks nekā iepriekšējā gada jūnijā un par 6 % mazāks nekā maijā. Latvijā patērētās elektroenerģijas apjoms bija 470 GWh, kas ir 8 % samazinājums pret 2022. gada maiju. Jūnijā Lietuvā patēriņš samazinājās par 3 % līdz 877 GWh. Igaunijā tika patērētas 540 GWh elektroenerģijas, kas ir par 9 % mazāk nekā šajā periodā pērn.

Baltijā saražotās elektroenerģijas apjoms bija 947 GWh, kas ir par 12 % mazāks nekā maijā, kā arī par 17 % mazāks, salīdzinot ar 2022. gada jūniju Latvijā elektroenerģijas izstrāde kritās par 46 % pret maija datiem un bija 175 GWh. Jūnijā Lietuvā saražotās elektroenerģijas daudzums samazinājās tikai par 2 % līdz 378 GWh. Tikmēr Igaunijā izstrāde bija par 5 % lielāka nekā mēnesi iepriekš, un tika saražotas 394 GWh elektroenerģijas.

Baltijas kopējās izstrādes attiecība pret elektroenerģijas patēriņu jūnijā bija 50 %. Latvijā šī attiecība veidoja 37 %, Lietuvā — 43 %, bet Igaunijā ģenerācijas un patēriņa ipatsvars bija 73 %.

## Otrais sausākais jūnijs novērojumu vēsturē

Aizvadītajā mēnesī ūdens pietece Daugavā turpināja lejupvērstu tendenci, samazinoties par 68 % pret maiju līdz vidēji 198 m<sup>3</sup>/s. Jūnija pietece bija arī par 51 % zemāka nekā daudzgažu vidējais līmenis. Pēc LVĢMC datiem, jūnijā kopējais nokrišņu daudzums Latvijā bija 23,4 mm jeb par 67 % zem mēneša normas (70,1 mm), līdz ar to jūnijs kļuva par 2. sausāko novērojumu vēsturē (kopš 1924. gada), atpaliekot tikai no 1969. gada rekorda (21,6 mm).

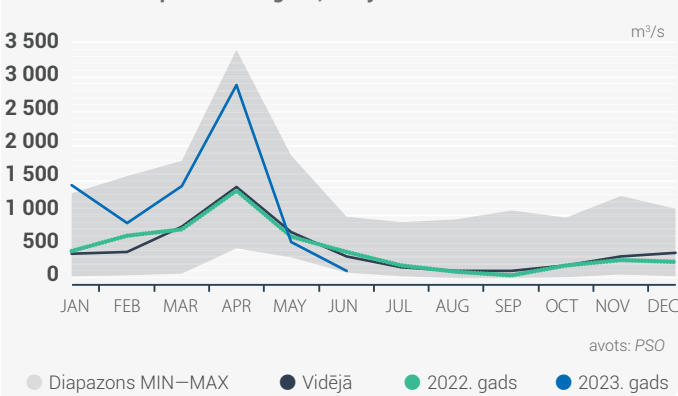
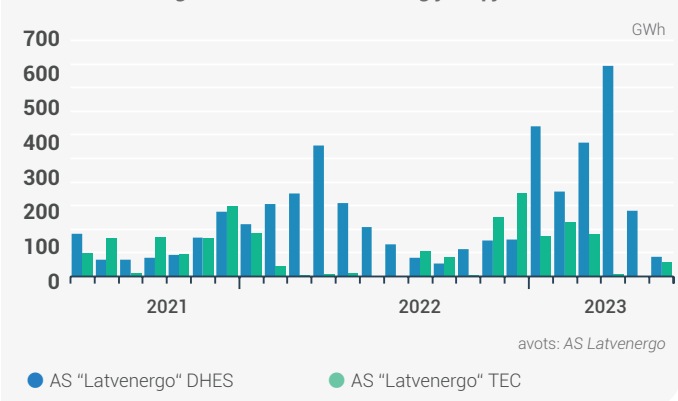
Daugavas ūdens pietece samazinājums atspoguļojās arī elektroenerģijas ražošanā *Latvenergo* hidroelektrostacijās, kas kritās par 70 %, salīdzinot ar maiju, un kopā tika saražotas 82 GWh elektroenerģijas. Pretstatā maijam, kad *Latvenergo* termoelektrostacijas nestrādāja, aizvadītajā mēnesī tajās tika saražotas 58 GWh elektroenerģijas, ko noteica tirgus pieprasījums.

## Energoproduktu un emisijas kvotas tirgos svārstīgas cenas

Jēlnaftas nākotnes kontrakta (*Brent Crude*) vidējā cena jūnijā bija bez būtiskām izmaiņām — samazinājums par gandrīz 1 % pret iepriekšējo mēnesi līdz vidēji 74,98 USD/bbl, mēnesi noslēdzot ar 74,90 USD/bbl.

Naftas cenas kustības jūnijā bija pakļautas mēģinājumiem nostabilizēt tirgu, meklējot līdzsvaru starp pieprasījumu un piedāvājumu. Tirgū valda bažas par

7. attēls. Ūdens pietece Daugavā, vidēji mēnesī

8. attēls. *Latvenergo* saražotais elektroenerģijas apjoms

globālās ekonomikas recesiju un centrālo banku procentu likmju celšanu cīņā ar augsto inflāciju, kā arī mainīgās prognozes par Ķīnas ekonomikas atveseļošanu, kas atstāj negatīvu ietekmi uz naftas pieprasījumu. Tas mudina naftas ieguvējvalstis pārskatīt naftas ieguves apjomus — jūnijā Saūda Arābija nolēma brīvprātīgi samazināt naftas iegūvi jūlijā par 1 miljonu bbl/dienā, un OPEC+ vienotās turpināt aprīli nolemtu brīvprātīgu naftas ieguves samazinājumu par 1,16 miljoniem bbl/dienā papildus jau esošiem 2 miljoniem bbl/dienā līdz 2024. gada beigām.

Ogļu nākamā mēneša kontrakta (*API2*) cena vidēji bija 112,24 USD/t, kas pieauga par 5 %, salīdzinot ar maiju, un mēneša nogalē sasniedza 124,65 USD/t.

Jūnijā ogļu tirgū bija vērojama zemāka tirdzniecības aktivitāte, līdz ar to ogļu cenas bija vēl jutīgākas pret cenu svārstībām dabasgāzes tirgū. Tajā pašā laikā karstie laikapstākļi Eiropā un Āzijā radīja nepieciešamību aktīvākai dzesēšanas iekārtu darbībai, kas uzturēja ogļu pieprasījumu. Tomēr arī aizvadītajā mēnesī ogļu krājumi Eiropā un Āzijā saglabājās augstā līmenī, ierobežojot straujāku ogļu cenu kāpumu.

Jūnijā dabasgāzes nākamā mēneša kontrakts (*Dutch TTF*) bija augsti svārstīgs, tomēr mēneša griezumā izmaiņa bija mērena — 4 % samazinājums pret iepriekšējo mēnesi līdz vidēji 31,82 EUR/MWh. Jūnija beigās kontrakts noslēdzās ar 35,18 EUR/MWh.

Aizvadītajā mēnesī karstuma viļņi veicināja dabasgāzes pieprasījuma lēcienus, tikmēr piedāvājuma pusē bija vairāki apgrūtinājumi. Jūnijā Norvēģijas dabasgāzes eksports uz Eiropu samazinājās plānoto apkopes darbu, termiņu pagarināšanas un neplānotu ierobežojumu dēļ. Eiropas sašķidrīnātās dabasgāzes imports jūnijā sasniedza zemāko līmeni pēdējo deviņu mēnešu laikā, pieaugot konkurencei ar Āzijas tirgu. Tomēr piegādes turpinās, kas pozitīvi ietekmē dabasgāzes krātuvju aizpildījumu — kā liecina *Gas Infrastructure Europe* dati, jūnija nogalē dabasgāzes krātuvju aizpildījuma līmenis sasniedza 77 % un bija par 19 % lielāks nekā 2022. gada jūnijā, nosakot dabasgāzes cenu samazinājumu.

Eiropas emisijas kvotu (*EUA Futures*) Dec.23 kontrakta vidējā cena pieauga par 2 % un bija 87,65 EUR/t, jūniju noslēdzot ar 89,08 EUR/t.

Jūnijā emisijas kvotu cenu kustību ietekmēja cenu svārstības dabasgāzes tirgū un spekulatīvie darījumi. Tajā pašā laikā karstuma ietekmē bija vērojams lielāks pieprasījums kondensācijas izstrādei, kas stimulēja arī lielāku emisijas kvotu pieprasījumu. Tomēr straujāku cenu kāpumu kvotu tirgū ierobežoja *EEX* biržas paziņojums mēneša otrajā pusē par papildu 16,2 miljonu kvotu pārdošanu nākamā sešu mēnešu laikā, sakot ar 3. jūliju. ●

# Pļaviņu HES ūdenskrātuvē būs pazemināts līmenis

AS "Latvenergo" Pļaviņu HES ūdenskrātuvē no 14. augusta līdz 29. septembrim (ieskaitot) būs pazemināts ūdenslīmenis hidrotehnisko būvju atjaunošanas veikšanai.

No 14. augusta līdz 29. septembrim (ieskaitot) remontdarbu veikšanai Pļaviņu HES plānota ūdenslīmeņa pazemināšana un noturēšana no atzīmes 68,5 m līdz 69,14 m LAS 2000,5. Atkarībā no hidroloģiskajiem apstākļiem upē un elektroenerģijas sistēmas nosacījumiem ārkārtas situācijās ūdens līmenis var tikt pazemināts līdz 67,50 m LAS atzīmei.

Šajā laikā notiks būvprojekta "Pļaviņu HES augšas bjeļa balstu un atbalstsienu atjaunošana" 2. kārtas zemūdens konstrukciju atjaunošanas darbi — bojāto dzelzsbetona virsmu atjaunošana mainīgajā un zemūdens līmeņa zonā.

Sazinoties ar vietējām pašvaldībām un uzņēmējiem, visām pusēm piemērotākas izvēlētais darbu veikšanas periods Pļaviņu HES remontdarbiem ar ūdens līmeņa pazemināšanu ir vasaras otrajā pusē.

Daugavas HES ir stratēģiskas nozīmes būves ar neaizstājamu nozīmi valstij un sabiedrībai un pret tām ekspluatācijas gaitā jāizturas ar vislielāko atbildību. Ūdenslīmeņa pazeminājuma periodi izvēlēti, labākajā veidā salāgojot sabiedrības un koncerna intereses, jo hidrotehnisko būvju atjaunošanas un apsekošanas darbus viskvalitatīvāk var veikt laikā starp pavasara paliem un rudens lietavām, kad Daugavā pietece un ūdens līmenis ir viszemākais.

AS "Latvenergo" aicina Daugavas HES ietekmes zonā esošās pašvaldības informēt iedzīvotājus un uzņēmumus par ūdens līmeņa pazemināšanu Pļaviņu HES ūdenskrātuvēs atjaunošanas darbu veikšanai.

Ūdenslīmeņa svārstības būs novērojamas arī Pļaviņu HES ūdenskrātuves ietekmes zonā esošo pašvaldību teritorijās: Aizkraukles, Jēkabpils, Salas un Sēlpils novadā. Pļaviņu HES ūdenskrātuves ietekmes zonā esošajiem iedzīvotājiem un strādājošiem uzņēmējiem, kuru nodarbošanās saistīta ar ūdens izmantošanu, jārēķinās ar ūdenslīmeņa pazemināšanos un jāņem vērā, ka ūdenslīmeņa atkāpšanās ir atkarīga no krastu reljefa, stāvuma vai lēzenuma pakāpes. ●

## Zaļš, kas nav tik zaļš. Kas ir zaļmaldināšana?

Elektrum Energoefektivitātes centrs

Sajūtot uz ādas karstuma rekordus un lielo vasaras svelmi, ikkatrs var sacīt, ka izjūt klimata pārmaiņas. Aktualizējoties dažādām globālām vides problēmām, sabiedrība ir sākusi pievērst uzmanību tam, kādus produktus un pakalpojumus iegādājas. Turklāt arvien vairāk priekšroka dota tādiem, kas izgatavoti no dabiskiem materiāliem un nodrošina aprites ekonomiku, kā arī tiek pārstrādāti. Lai iegūtu patērētāju uzticību, diemžēl palielinās arī uzņēmējdarbības sliktā prakse, melojot par dažādām "zaļajām" aktivitātēm.

Zaļmaldināšanu (angļu valodā *greenwashing*) arī var dēvēt par sekmīgu manipulācijas formu, jo patērētājs tiek maldināts par produkta, pakalpojuma izejvielām, blakusproduktiem, kas radušies, kā arī enerģijas patēriņu, piegādātājiem u.tml.

### Izpausmes un piemēri

Ir vairāki veidi, kā izpaužas zaļmaldināšana. Viens no tiem — patērētāju maldināšana. Produktu bieži vien pārdēvē, maina tā zīmolu un identitāti, kā arī tā iepakojumu, lai tas atbilstu mūsdienu patērētāju vēlmēm, kas labprātāk izvēlas videi draudzīgāku produktu. Salīdzinot ar konkurējošiem produktiem, produkta iepakojums ir vizuāli tālveidots, lai parādītu, ka tas ir dabiskāks, veselīgāks vai nesatur ķīmiskas vielas. Turklāt šāda maldinoša informācija ir redzama ne tikai veikalos, bet arī masu mediju publikācijās, reklāmās, uzņēmuma mājaslapās u.c. Otrs veids ir saistīts ar uzņēmuma darbībām un maldīgiem datiem ilgtspējas dokumentācijā, sniedzot nepatiesu informāciju investoriem, klientiem, partneriem un pat darbiniekiem. Visbiežāk par zaļmaldināšanu var liecināt: ● nekonkrēti saukļi, apzīmējumi, piemēram, ekoloģisks, dabai draudzīgs, organisks u.tml.; ● vizuālais noformējums, kas asociējas ar videi draudzīgu produktu, piemēram, zaļā krāsa; ● dažādu pozitīvu īpašību akcentēšana marketingā, kas šķietami norāda uz pārākumu pār citiem produktiem; ● simboli un ilustrācijas, kas sniedz nepietiekamu informāciju.



### Kā izvairīties no nepatiesas informācijas?

Pirmkārt, kārtīgi jāpārbauda informācija. Rūpīgi formulēti teikumi ne vienmēr ir patiesība. Svarīgi ir identificēt nepatiesus apgalvojumus, meklējot datus un pētījumus balstītu informāciju. Jānoskaidro, kur dati ir iegūti un vai tiem ir zinātnisks pamatojums. Jāmeklē produkti, kas nepārprotami definē ilgtspējības

praksi, nevis izmanto vispārīgus aprakstus. Otrkārt, jāpārlicinās, vai uzņēmums izmanto vides audita pakalpojumus, lai nodrošinātu ilgtspējību visā ražošanas procesā. Treškārt, lai pārlicinātos par produkta sastāvu, ir iespēja arī jautāt uzņēmumam, kas ražo šo produktu.

Lai būtu pārliecība, ka pārtikas produkts, saimniecības prece vai pakalpojums tiešām ir videi saudzīgs, tam ir jāiegūst atbilstošs sertifikāts. Piemēram, Eiropas Savienības ekomarkējums "EU Ecolabel" ir uzticams sertifikāts. Ekomarkējuma izmantošanas tiesības var saņemt tikai ražotājs vai pakalpojuma sniedzējs, kuru produkts vai pakalpojums atbilst noteiktiem kritērijiem, kurus nosaka un arī pārbauda neatkarīga iestāde un eksperti, pētot katras preču grupas pilna dzīves cikla ietekmi uz vidi.

### Saukļi, kas visbiežāk tiek izmantoti zaļmaldināšanā

**Videi draudzīgs** — Visiem produktiem ir ietekme uz vidi. Jēdziens "videi draudzīgs" tiek plaši izmantots, jo nav iespējams to juridiski precīzi noteikt, definēt. Kā ir iespējams apgalvot, ka konkrētais produkts ar attiecīgo saukli ir videi draudzīgāks nekā citi, līdzīgi?

**Noārdāms/ bioloģiski noārdāms** — Šis ir plaši sastopams termins. Lielākā daļa priekšmetu noārdās, tikai jautājums — cik ilgā laikā? Tās var būt pāris nedēļas vai pat vairāk nekā simts gadu. Vai nepieciešams iegādāties preces, kuru dzīves ilgums ir garāks par ziloņa mūžu (līdz pat 70 gadiem)? Lai novērtētu produkta ietekmi, nepieciešams ņemt vērā visa tā dzīves ciklu — kā tas tika izgatavots un kā tika iegūti tam nepieciešamie materiāli.

### Radītais kaitējums

Tiek maldināts pircējs jeb viņa tiesības gūt patiesu informāciju, līdz ar to no šī aspekta izriet dažādi citi kaitējumi. Piemēram, pārliecinot arvien lielāku patērētāju skaitu par konkrēto produktu, kas neatbilst videi saudzīgiem kritērijiem, netieši tiek nodarīts kaitējums videi. Ja tiek melots par produkta izcelsmi vai sastāvdaļām, pastāv arī iespējami apdraudējumi veselībai, it īpaši cilvēkiem, kuri ir jutīgi pret dažādām ķīmiskām vielām.

Uzņēmumi, kas maldina par savu atbildību vides jomā, krāpjot patērētājus un investorus, īstermiņā var iegūt lielāku peļņu, bet ilgtermiņā — radīt būtisku kaitējumu mūsu planētai un tās resursiem.

Būtiski, ka mūsdienās ir iespējams vērsties Patērētāju tiesību aizsardzības centrā par dažāda veida zaļmaldināšanas pārkāpumiem un pamanītu apšaubāmu komercpraksi.

Kontrolējošās iestādes nesajņem daudz sūdzību par zaļmaldināšanas gadījumiem, iespējams, tāpēc, ka sabiedrība tam vēl nav pievērsusi tik plašu uzmanību. Jāatceras, ka zaļmaldināšana negatīvi var ietekmēt arī tos, kas ir godīgi sertificējuši savus uzņēmumus un veic atbildīgu komercdarbību. Tomēr, ja vēlamies izskaust zaļmaldināšanu un izvairīties no apkrāpšanas, jāklūst gudrākiem un aktīvāk tam jāpievērš uzmanība! ●